

Postanowienie z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CZ 4/01

Od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego kasacja jest dopuszczalna.

Przewodniczący Sędzia SN Gerard Bieniek

Sędziowie SN Mirosława Wysocka, Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku C.S. GmbH z siedzibą w B. z udziałem Zygmunta G. o stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądu zagranicznego, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 kwietnia 2001 r. zażalenia uczestnika postępowania na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 listopada 2000 r.,
uchylił zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił kasację uczestnika od postanowienia tego Sądu z dnia 10 października 2000 r., stwierdzającego, w wyniku uwzględnienia zażalenia wnioskodawcy, wykonalność w Polsce wyroku Sądu Krajowego w Paderborn (Republika Federalna Niemiec) z dnia 5 maja 1999 r., zasądzającego od uczestnika na rzecz wnioskodawcy 59 825,32 marek niemieckich, oraz postanowienia Sądu Krajowego w *Paderborn* z dnia 16 sierpnia 1999 r., ustalającego wysokość kosztów procesu należnych wnioskodawcy od uczestnika.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, kodeks postępowania cywilnego po zmianach wprowadzonych nowelą, która weszła w życie dnia 1 lipca 2000 r., nie dopuszcza kasacji od postanowienia sądu drugiej instancji wydanego w przedmiocie stwierdzenia wykonalności w Polsce zagranicznego orzeczenia. Przed wejściem w życie wspomnianej noweli, dopuszczalność kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia judykatura wywodziła z art. 392 k.p.c., stosowanego na podstawie odesłania przewidzianego w art. 13 § 2 k.p.c.

Znowelizowany zaś art. 392 k.p.c. dopuszcza kasację jedynie od takich postanowień, które dotyczą odrzucenia pozwu i umorzenia postępowania, a orzeczenie zaskarżone przez uczestnika kasacją żadnym z tych postanowień nie jest. Wniosek o niedopuszczalności kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia wynika także – według Sądu Apelacyjnego – z zestawienia treści art. 1151 § 2 k.p.c. z przepisem art. 1148 § 3 k.p.c. Artykuł 1148 § 3 k.p.c. w brzmieniu nadanym mu powołaną nowelą stwierdza, że od postanowienia sądu drugiej instancji wydanego w sprawie o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego przysługuje kasacja, zaś art. 1151 § 2 k.p.c., odnoszący się do postępowania o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, nie zawiera podobnego stwierdzenia, gdyż nie został on znowelizowany wraz z art. 1148 § 3 k.p.c. Nie dokonując jego nowelizacji, ustawodawca dał więc wyraz temu, że w sprawach, których przepis ten dotyczy, jedynymi środkami zaskarżenia są zażalenie i skarga o wznowienie postępowania.

Zażalenie uczestnika w zakresie, w jakim kwestionuje pogląd Sądu Apelacyjnego o niedopuszczalności kasacji w sprawach o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, jest uzasadnione.

W literaturze przedmiotu reprezentowany jest pogląd, zgodnie z którym dopuszczalność środków zaskarżenia regulowana jest (z wyjątkami dotyczącymi zażalenia) w każdym postępowaniu w sposób szczególny, co oznacza, że nieaktualne w tym względzie są przepisy odsyłające zawarte w art. 13 § 2 k.p.c., art. 68 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.) i art. 7 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. – Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.).

W odniesieniu do kasacji orzecznictwo Sądu Najwyższego w zasadzie podziela to stanowisko, gdy chodzi o postępowania, których dotyczą specjalne przepisy regulujące zaskarżalność tym środkiem. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się w szczególności, że o dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia kasacją w postępowaniu egzekucyjnym rozstrzygają wyłącznie przepisy art. 775¹ k.p.c., w postępowaniu upadłościowym – art. 17 ust. 3 oraz art. 193 Pr.upadł., a w postępowaniu układowym – art. 24 ust. 3 i 4 oraz art. 66 Pr.układ. (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 1996 r., I PKN 5/96, OSNAPUS 1997, nr 5, poz. 72, z dnia 7 stycznia 1997 r., I CKN 13/96, OSNC 1997,

nr 5, poz. 54, z dnia 31 maja 2000 r., I CKN 714/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 226, z dnia 25 lutego 1999 r., II CZ 178/98, nie publ.).

Inaczej rzecz natomiast przedstawia się, gdy chodzi o postępowania, co do których nie ustanowiono specjalnych przepisów regulujących dopuszczalność zaskarżenia kasacją. Postępowaniami, w odniesieniu do których, po wprowadzeniu z dniem 1 lipca 1996 r. instytucji kasacji, nie obowiązywały specjalne przepisy normujące dopuszczalność tego środka odwoławczego, były w szczególności postępowanie o uznanie zagranicznego orzeczenia i postępowanie o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia. Co do obydwu tych postępowań w orzecznictwie Sądu Najwyższego uTORował sobie drogę, aPRObowany przez część piśmiennictwa, pogląd o dopuszczalności w tych postępowaniach kasacji na zasadach przewidzianych w przepisie art. 392 k.p.c. stosowanym odpowiednio do nich na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1997 r., III CZP 50/97, OSP 1998, nr 7-8, poz. 141, z dnia 18 września 1998 r., III CKN 309/98, OSNC 1999, nr 3, poz. 54, z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 887/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 172, z dnia 15 marca 2000 r., II CKN 552/00, OSNC 2000, nr 10, poz. 182 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1997 r., III CKN 32/96, nie publ., z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 66/96, nie publ., z dnia 16 maja 1997 r., I CKU 56/97, nie publ, z dnia 7 maja 1999 r., II CKN 211/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 199). Należy podkreślić, że także ci przedstawiciele nauki prawa, którzy uznają przepis art. 13 § 2 k.p.c. za nieaktualny co do zasady przy rozstrzyganiu o dopuszczalności środków zaskarżenia, wyrazili przekonanie o potrzebie przyznania kasacji w sprawach o uznanie zagranicznego orzeczenia, i zgodnie z bronionym przez siebie poglądem, wystąpili z postulatem możliwie rychłego ustanowienia przepisów szczególnych zastrzegających przysługiwanie kasacji w tych sprawach.

Realizacja tego postulatu w powoływanej noweli przez nadanie nowego brzmienia art. 1148 § 3 k.p.c. – zgodnie z którym, od postanowienia sądu apelacyjnego w przedmiocie uznania przysługuje kasacja – zrodziła pytanie o znaczenie tego zmienionego przepisu dla kwestii dopuszczalności kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia; czy z przepisu tego wynika *a contrario* – tak jak przyjął Sąd Apelacyjny – niedopuszczalność kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia (w razie zajęcia takiego stanowiska, wejście w życie art.

1148 § 3 k.p.c. w nowym brzmieniu bez jednoczesnej podobnej zmiany art. 1151 § 2 k.p.c. byłoby równoznaczne z postawieniem tamy dotychczasowemu orzecznictwu akceptującemu dopuszczalność kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia), czy też art. 1148 § 3 k.p.c. w nowym brzmieniu nie daje podstaw do takiego wniosku i dotychczasowy kierunek wykładni przyjętej w orzecznictwie, akceptującej dopuszczalność kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia na podobnych zasadach, jak w postępowaniu o uznanie zagranicznego orzeczenia, powinien być kontynuowany.

Za trafne należy uznać drugie stanowisko, za którym przemawiają następujące argumenty.

Chociaż w okresie poprzedzającym nowelizację kodeksu postępowania cywilnego, która weszła w życie dnia 1 lipca 2000 r., padały wypowiedzi, postulujące ustanowienie przepisu przewidującego kasację w postępowaniu o uznanie zagranicznego orzeczenia, nie połączone z wnioskiem o ustanowienie analogicznego przepisu co do postępowania o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, to nie zawierały one żadnych argumentów uzasadniających odmienne rozstrzygnięcie kwestii dopuszczalności kasacji w każdym z tych postępowań.

Ponadto, mimo że w ujęciu kodeksu postępowania cywilnego postępowanie o uznanie zagranicznego orzeczenia i postępowanie o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia są odrębnymi postępowaniami, to wykazują one daleko idące podobieństwo. Przede wszystkim, są one szczególnego rodzaju postępowaniami rozpoznawczymi, w których przesłanki warunkujące uwzględnienie wniosku pozostają w zasadzie zbieżne (art. 1146 i 1150 k.p.c.). Tożsame są też skutki prawomocnego postanowienia o uznaniu zagranicznego orzeczenia i prawomocnego postanowienia stwierdzającego wykonalność zagranicznego orzeczenia; obydwa stwarzają nowy stan prawny, gdyż bezskuteczne dotychczas w Polsce orzeczenie zagraniczne będące przedmiotem uznania lub stwierdzenia wykonalności staje się skuteczne na równi z orzeczeniami krajowymi. Próbując różnicować wagę prawomocnego uznania i prawomocnego stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia, za akt bardziej doniosły należy uznać stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, dalej bowiem idącym ustępstwem w sferze suwerenności państwowej jest dopuszczenie do wykonywania

przez organy krajowe obcego orzeczenia niż respektowanie przez te organy prawokształtujących lub ustalających skutków takiego orzeczenia (por. powoływane wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 1999 r., I CKN 887/98). Z tego punktu widzenia potrzeba kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia jest nawet większa niż w postępowaniu o uznanie zagranicznego orzeczenia. Daleko idące podobieństwo postępowania o uznanie i postępowania o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia powinno więc skłaniać do rozstrzygnięcia kwestii dopuszczalności kasacji w obu tych postępowaniach w sposób możliwie jednolity. Wszystko, o czym była wyżej mowa, przemawia zatem wyraźnie nie za rozumowaniem *a contrario* na podstawie art. 1148 § 3 k.p.c., lecz za analogicznym stosowaniem tego przepisu do postępowania o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia.

Z zestawienia w art. 1148 § 3 k.p.c. kasacji z apelacją, będącą środkiem odwoławczym od orzeczeń co do istoty, wynika, że przepis ten dopuszcza kasację od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego apelację lub zmieniającego zaskarżone postanowienie wskutek uwzględnienia apelacji, tj. jedynie od orzeczeń co do istoty, kończących postępowanie w sprawie. Inaczej więc niż to wynikałoby z odpowiedniego stosowania art. 392 k.p.c., nie jest w świetle nowego brzmienia art. 1148 § 3 k.p.c. dopuszczalna kasacja od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia wniosku o uznanie lub umorzenia postępowania, tj. od postanowień o charakterze procesowym. Podobnie, w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, należy uznać za dopuszczalną, na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 1148 § 3 k.p.c., kasację od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie wykonalności (w art. 1151 § 2 k.p.c. mówiącym o zażaleniu „na postanowienie o wykonalności” chodzi w istocie – jak przyjmuje się w orzecznictwie – o zażalenie na postanowienie w przedmiocie co do wykonalności) lub zmieniającego zaskarżone postanowienie w przedmiocie wykonalności wskutek uwzględnienia zażalenia, tj. od orzeczeń co do istoty, kończących postępowanie w sprawie. Na to, że postanowienie sądu drugiej instancji, stwierdzające, w wyniku uwzględnienia zażalenia, wykonalność wyroku zagranicznego, jest orzeczeniem co do istoty, wypada zwrócić szczególną uwagę dlatego, że Sąd Apelacyjny podjął próbę porównania tego postanowienia z wymienionymi w art. 392 postanowieniami proceduralnymi. Wejście w życie art. 1148 § 3 k.p.c. w nowym brzmieniu nie

wykluczyło zatem w ogóle dopuszczalności kasacji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, lecz przesądziło tylko o niemożliwości dalszego opierania dopuszczalności kasacji w postępowaniu o uznanie i postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia na art. 392 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Podstawą dopuszczalności kasacji w tych postępowaniach stał się odtąd art. 1148 § 3 k.p.c.; co do postępowania o uznanie – podstawą wyraźną, a co do postępowania o stwierdzenie wykonalności – podstawą przyjmowaną *per analogiam*.

Dodać jeszcze należy, że powyższy pogląd harmonizuje z zasadami, na jakich Polska przystąpiła do Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano dnia 16 września 1988 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132). W oświadczeniu rządowym z dnia 31 grudnia 1999 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano dnia 16 września 1988 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 10, poz. 133) wskazano na podstawie art. 63 tej konwencji, w związku z jej art. 37, że w Polsce od orzeczenia wydanego w następstwie wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia zezwalającego na wykonanie „dopuszczalna jest tylko kasacja”. Nie wdając się w szersze rozważania dotyczące znaczenia tego oświadczenia i wymienionych przepisów Konwencji, należy zauważyć, że byłoby sytuacją paradoksalną, gdyby przy dopuszczeniu kasacji w zakresie zastosowania Konwencji, tj. w sprawach powiązanych z państwami mającymi do siebie duże wzajemne zaufanie, jednocześnie istniała niedopuszczalność kasacji w zakresie zastosowania kodeksu postępowania cywilnego, tj. w sprawach, w odniesieniu do których między Polską a państwem pochodzenia zagranicznego orzeczenia takie zaufanie nie zawsze musi występować.

Podsumowując, w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia kasacja jest dopuszczalna na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 1148 § 3 k.p.c. od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie wykonalności lub zmieniającego zaskarżone postanowienie w przedmiocie wykonalności.

Z przytoczonych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 386 §4 w związku z art. 393⁻¹⁹ k.p.c.).

